

İNSAN HÜQUQLARI ÜZRƏ AVROPA MƏHKƏMƏSİ

BEŞİNCİ SEKSİYA

«Kalaçev»

Rusiya Federasiyasına qarşı

Şikayət № 3451/05

Məhkəmənin qərarı

Strasburq, 07 may 2009-cu il

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi (beşinci seksiya), Rusiya Federasiyasına qarşı «Kalaçev» işi üzrə aşağıdakı tərkibdə Palatanın iclasını keçirərək:

Rayta Maruste, *Palatanın sədri*,

Hakimlər:

Karela Yunqvirta,

Anatoliy Kovler,

Renate Yeqer,

Mark Velliqer,

İzabel Berro-Lefevr,

Maryana Lazarova Traykovski,

O cümlədən Məhkəmə Seksiyasının Katibi Klaudin Vesterdnikin iştirakı ilə

14 aprel 2009-cu il tarixdə qapalı şəkildə yığılaraq aşağıdakı qərarı qəbul etdi:

PROSEDUR

1. İş 23 dekabr 2004-cü il tarixdə Rusiya Federasiyasının vətəndaşı Anna Anatolyevna Kalaçeva tərəfindən (bundan sonra «ərizəçi» adlanacaqdır) insan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında Avropa Konvensiyasının 34-cü maddəsinə uyğun olaraq (bundan sonra «Konvensiya» adlanacaqdır) Rusiya Federasiyasına qarşı Avropa Məhkəməsinə verilmiş şikayətlə (№ 3451/05) başlanmışdır.

2. Ərizəçinin maraqları məhkəmədə Astraxan şəhərində çalışan vəkil S.Koşmarev tərəfindən təmsil edilmişdir. Rusiya Federasiyası hökuməti Avropa Məhkəməsində Rusiya Federasiyasının insan hüquqları üzrə səlahiyyətli nümayəndəsi Q.O.Matyuşkin tərəfindən təmsil edilmişdir.

3. Ərizəçi şəxsi həyatına hörmət hüquqlarının pozulmasından şikayət etmişdir.

4. 1 sentyabr 2008-ci il tarixdə birinci seksiyanın sədri şikayəti Rusiya Federasiyasının hökumətinin nəzərinə çatdırmaq qərarına gəlmişdir. Avropa məhkəməsi (Konvensiyanın 29-cu maddəsinin 3-cü bəndi) bu şikayətin qəbul edilməsinin mümkünlüyünə və mahiyyəti üzrə baxılmasına eyni vaxtda baxmaq qərarına gəlmişdir.

FAKTLAR

I. İŞİN HALLARI

5. Ərizəçi 1978-ci ildə anadan olub və Astraxan şəhərində yaşayır.

6. 5 sentyabr 2003-cü il tarixdə ərizəçi nikahdankənar qız uşağı dünyaya gətirmişdir.

7. Ərizəçi 11 noyabr 2003-cü ildə Astraxan şəhəri Kirov rayon məhkəməsinə atalığın müəyyən edilməsi və ehtimala görə 2000-ci ildən münasibətdə olduğu A.-dan aliment tutulması iddiası ilə müraciət etmişdir. İşə baxılan zaman onun maraqları vəkil tərəfindən təmsil olunmuşdur.

8. 15 dekabr 2003-cü ildə məhkəmə DNT (dezoksiribonuklein turşusu) DNT kodu - DNT-də nukleotidlər ardıcılığı şəklində kodlaşdırılmış zülal haqqında məlumatlar) testinin aparılması üçün ekspertiza təyin edilməsi barədə qərardad çıxardı. Qan nümunələri Astraxan şəhərində götürüldü və məhkəmə-genetik ekspertizası keçirmək məqsədi ilə Moskva şəhərində yerləşən ixtisaslı instituta göndərildi. Ekspertin 19 mart 2004-cü ildə təqdim edilən rəyinə əsasən, A. ərizəçinin qızının atasıdır. Bu ehtimal faizi 99,99% təşkil edirdi.

9. 2 iyun 2004-cü ildə məhkəmə cavabdehin nümayəndəsini və ərizəçini dinləmişdir. Cavabdehin nümayəndəsi prosessual pozuntularla əlaqədar olaraq DNT testinin qəbul edilməz olduğunu göstərmiş, ərizəçi isə DNT testinin doğru olmasını təkid etmişdir. Məhkəmə ərizəçinin tələbini tam rədd etmişdir. O, hesab etmişdir ki, ərizəçi öz qənaətinin doğru olmasını sübuta yetirməyib.

Məhkəmə ekspertizasının rəyi ilə bağlı məhkəmə göstərmişdir:

“...Ekspert rəyi üçün qan nümunələrinin alınması Astraxan vilayətinin məhkəmə-tibb ekspertizası bürosuna həvalə edilmişdi...”

Ekspert tədqiqatlarının təşkili və icraatı üzrə Təlimata uyğun olaraq, məhkəmə-tibb ekspertizası bürosunda qan nümunələri fərdi şəkildə qablaşdırılmalıdır... Bağlama identifikasiya məlumatları ilə təchiz edilməlidir (şəxsiyyəti təsdiq edən sənədlər əsasında) və qan nümunələrini götürən tibb işçisinin və bu prosesdə iştirak edən iki tibb işçisinin imzası ilə təsdiq edilməli idi...

A., Kalaçeva və K.,D.-nin, (ərizəçinin qızı) qan nümunələri olan zərflərin üzərində adı çəkilən şəxslərin şəxsiyyətini təsdiq edən sənədlər haqqında

məlumatlar yoxdur. Bundan başqa zərflərin üzərində ancaq iki imza var ki, bunlardan biri qan nümunələrini götürən şəxsə aiddir...

Qan nümunələrinin götürülməsinin Təlimatın müddəalarını ciddi şəkildə pozmaqla aparılmasını nəzərə almaqla ... məhkəmə ekspert rəyinə tənqidi yanaşır, çünki ekspertlərin götürdüyü qan nümunələrinin tərəflərdən götürülməməsi ehtimalı istisna edilmir”.

10. Məhkəmə hesab edib ki, ərizəçinin təqdim etdiyi digər sübutlar, yəni cavabdehlə çəkilən foto və onların ehtimal edilən görüş yerində - yataqxanada onun adına verilən vəsiqə cavabdehin onun uşağının atası olduğunu sübut etmək üçün kifayət deyildir.

11. Ərizəçi və onun vəkili qətnamədən şikayət verərək məhkəmənin mülki-prosessual qanunvericiliyinin tələblərini pozduğuna görə işin yeni baxışa göndərilməsini xahiş etmişlər.

29 iyun 2004-cü il tarixdə Astraxan vilayət məhkəməsi 2 iyun 2004-cü il tarixdə məhkəmənin çıxardığı qətnaməni dəyişdirilmədən saxlamış və qərarında göstərmişdir ki, mülki-prosessual qanunvericiliyinə uyğun olaraq, ekspertin rəyi məhkəmə üçün məcburi qüvvəyə malik deyildir və hazırkı işdə qüvvədə olan qanunvericiliyin pozulması ilə aparılan DNT testinin doğruluğu digər sübutlarla təsdiq olunmur.

12. 20 iyun 2005-ci il tarixdə Rusiya Federasiyası Ali Məhkəməsi ərizəçinin vəkilinin verdiyi nəzarət şikayətini rədd etmişdir.

II. MİLLİ QANUNVERİCİLİYİN TƏTBİQİ

13. Rusiya Federasiyası Mülki Prosesual Məcəlləsinin 37-ci maddəsinə əsasən (MPM 1 fevral 2003-cü ildən qüvvədədir) 14 yaşı olmayan yetkinlik yaşına çatmış şəxslərin hüquq və maraqları prosesdə onların qanuni nümayəndələri – valideynlər, övladlığa götürən şəxslər və qəyyumlar tərəfindən müdafiə edilir. Rusiya Federasiyasının 29 dekabr 1995-ci il tarixli Ailə Məcəlləsinin 49-cu maddəsinə uyğun olaraq (1 mart 1996-cı ildən qüvvədədir) nikah bağlamayan valideynlərin uşağı dünyaya gəldikdə və valideynlərin birgə ərizəsi, yaxud uşağın atasının ərizəsi olmadıqda, uşağın konkret olaraq hansı şəxsdən dünyaya gəlməsi (atalıq) valideynlərdən birinin, uşağın qəyyumu və ya yetkinlik yaşına çatdıqda onun özünün verdiyi ərizəsi əsasında məhkəmə qaydasında müəyyən edilir. Bu halda məhkəmə uşağın hansı şəxsdən dünyaya gəlməsini dəqiqliklə təsdiq edən istənilən sübutu nəzərə ala bilər.

14. MPM-nin 67-ci maddəsində göstərilmişdir ki, məhkəmə işdə olan sübutları obyektiv, tam və hərtərəfli araşdırdıqdan sonra özünün daxili inamına uyğun olaraq onlara qiymət verir. Heç bir sübutun məhkəmə üçün qabaqcadan müəyyən edilmiş qüvvəsi yoxdur.

15. Ekspertin rəyi məhkəmə üçün məcburi deyildir və Məcəllənin 67-ci maddəsində müəyyən edilmiş qaydalara uyğun olaraq qiymətləndirilir. Məhkəmənin ekspert rəyi ilə razılaşmaması məhkəmənin qərarında əsaslandırılmalıdır. (MPM-nin 86-cı maddəsinin 3-cü hissəsi). Ekspert rəyinin düzgünlüyünə və ya əsaslandırılmasına şübhə yarandıqda məhkəmə təkrar ekspertiza təyin edə bilər. Təkrar ekspertizanın keçirilməsi digər ekspertlərə həvalə edilə bilər (MPM-nin 87-ci maddəsinin 2-ci hissəsi).

16. Rusiya Federasiyası Ali Məhkəməsi Plenumunun 25 oktyabr 1996-cı il tarixli 9 sayılı “məhkəmələr tərəfindən atalığın müəyyən edilməsi və alimentin tutulması haqqında işlərə baxılarkən Rusiya Federasiyası Ailə Məcəlləsinin tətbiq edilməsinə dair” qərarında nəzərdə tutulur ki, atalığın təyin edilməsi məqsədi ilə məhkəmə lazımi hallarda ekspertiza təyin edə bilər. Uşağın mənşəyi haqqında MPM-nin 86-cı maddəsinin 3-cü hissəsinin tələbinə uyğun olaraq “genetik daktiloskopiya” metodu ilə aparılan ekspertizanın rəyi məhkəmədə işdə əksini tapan digər sübutlarla bir yerdə qiymətləndirilməlidir (bənd 6).

HÜQUQİ MƏSƏLƏLƏR

I. KONVENSIYANIN 8-CI MADDƏSİNİN İDDİA EDİLƏN POZUNTUSU

17. Ərizəçi Konvensiyanın 6 və 8-ci maddələrinə əsasən DNT testinin nəticələrinə baxmayaraq, ölkə məhkəmələrinin onun qızının bioloji atadan dünyaya gəlməsini müəyyənləşdirməkdən boyun qaçırmasından şikayət verib. Avropa Məhkəməsi hesab edir ki, şikayətə məzmunu aşağıda verilən Konvensiyanın 8 maddəsi baxımından baxılmalıdır:

“1. Hər kəs öz şəxsi və ailə həyatına, mənzilinə və yazışma sirlirinə hörmət hüququna malikdir.

2. Milli təhlükəsizlik və ictimai asayiş, ölkənin iqtisadi rifah maraqları naminə, iğtişaşın və ya cinayətin qarşısını almaq üçün sağlamlığı, yaxud mənəviyyatı qorumaq üçün və ya digər şəxslərin hüquq və azadlıqlarını müdafiə etmək üçün qanunla nəzərdə tutulmuş və demokratik cəmiyyətdə zəruri olan hallar istisna olmaqla, bu hüququn həyata keçirilməsinə hakimiyyət orqanları tərəfindən müdaxiləyə yol verilmir.”

A. ŞİKAYƏTİN MƏQBULLUĞU

18. Rusiya Federasiyasının hökumət orqanları təsdiq etmişlər ki, ərizəçi Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 1-ci bəndində göstəriləndiyi kimi, hüquqi

müdafiənin daxili vasitələrindən tam istifadə etməyib, çünki o, Ali Məhkəməyə nəzarət şikayəti ilə müraciət etməyib.

19. Avropa Məhkəməsi qeyd edir ki, əvvəla, ərizəçi doğrudan da nəzarət şikayəti ilə müraciət etsə də, cəhd uğursuz olub (bax: bu qərarın 12-ci paragrafı). Adı çəkilən paragrafda xatırlanır ki, nəzarət şikayəti Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 1-ci paragrafına uyğun olaraq həyata keçirilməli olan hüquqi müdafiə vasitəsi deyildir (bax: Avropa məhkəməsinin “Şulepov Rusiya Federasiyasına qarşı” işi üzrə 26 iyun 2008-ci il tarixli qərarı, Şikayət №: 15435/03, § 23¹). Beləliklə, Rusiya Federasiyası hökumət orqanlarının hüquqi müdafiə vasitələrinin tükənməməsi haqqında etirazı rədd edilməlidir.

20. Avropa Məhkəməsi qeyd edir ki, bu şikayət Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3-cü bəndinin ifadə etdiyi mənada açıq-aşkar əsassız deyildir və o, digər səbəblərə görə də qəbul edilməz deyildir. Deməli, şikayət qəbul edilən sayılmalıdır.

B. ŞİKAYƏTİN MAHIYYƏTİ

1. Tərəflərin dəlilləri

(a) Ərizəçi

21. Ərizəçi təkid edir ki, DNT testi Astraxan vilayəti səhiyyə departamentinin məhkəmə-tibb ekspertiza bürosu tərəfindən qanunvericilikdə nəzərdə tutulan proseduraya tam uyğun şəkildə aparılıb. Bu səbəbdən də o, ekspert rəyinin şübhə altına alınacağı və təkrar ekspertizanın keçirilməsi üçün əsas olmadığına görə məhkəmədən təkrar ekspertiza keçirilməsini tələb etməmişdir.

22. Daha sonra ərizəçi qeyd etmişdir ki, Rusiya Federasiyası Mülki-Prosessual Məcəlləsinin 87-ci maddəsinin 2-ci hissəsində birbaşa nəzərdə tutulur ki, ekspertin rəyinin düzgünlüyünə şübhə yarandıqda məhkəmə təkrar ekspertiza təyin edə bilər. Qanun tərəflərin üzərinə belə bir ekspertizanın keçirilməsinin təyin edilməsini tələb etmək vəzifəsini qoymur. Məhkəmə atalıq haqqında mübahisəyə son qoymaq məqsədi ilə bunu öz təşəbbüsü ilə həyata keçirməli idi.

23. Ərizəçi qeyd edir ki, Kirov rayon məhkəməsi A.-nın atalığı haqqında aydın və inandırıcı sübut və dəlillərə malik olub, ancaq onun işinin bütün təfərrüatlarına lazımi şəkildə diqqət yetirməyib və onun şəxsi həyatına münasibətdə hörmətsizlik nümayiş etdirib. Aydın deyildir ki, həmçinin A. ilə münasibətlərini gizlətmələri nəzərə alınmaqla, o, məhkəməyə daha hansı dəlilləri təqdim etməli idi?

(b) Rusiya Federasiyasının hökumət orqanları

24. Rusiya Federasiyasının hökumət orqanları təsdiq etmişlər ki, hazırkı iş üzrə DNT testi üçün qan nümunələrinin götürülməsi Astraxan səhiyyə departamenti tərəfindən məhkəmə-tibb bürosunda ekspert tədqiqatlarının təşkili və aparılması Təlimatlarını kobud şəkildə pozmaqla həyata keçirilmişdir. Qan nümunələrinin götürülməsi 10 fevral 2004-cü il tarixdə tərəflərin, onların vəkillərinin və dörd tibb işçisinin, o cümlədən qan nümunəsini götürən şəxsin iştirakı ilə həyata keçirilib. Ancaq içində qan nümunələri olan zərfin üzərində üç imza əvəzinə yalnız iki imza olub; bundan başqa, bu imzalar açıqlanmayıb, belə ki, onların qarşısında imza edən şəxslərin kimliyi və vəzifəsi qeyd edilməyib.

25. Rusiya Federasiyası hökumət orqanları təsdiq etdilər ki, qan nümunələrinin qanunauyğun götürülməməsi DNT testinin nəticəsinin qəbul edilməməsi ilə nəticələnmişdir. Bu hal ərizəçinin Konvensiyanın 8-ci maddəsində təminat verilən hüquqlarına müdaxilə hesab edilə bilməz. Mülki-Prosessual Məcəllənin 87-ci maddəsinin 2-ci hissəsinə əsasən ekspertizanın düzgünlüyünə şübhə olduqda məhkəmə təkrar ekspertiza təyin etmək hüququna malikdir; ancaq ərizəçi yeni ekspertiza təyin edilməsini xahiş etməmişdir.

26. Bundan başqa, mülki-prosessual qanunvericiliyə uyğun olaraq, iddiaçı öz tələbini əsaslandırmaqlıdır. Ancaq ərizəçi uşağının atasının məhz A. olmasına, yaxud A. ilə intim münasibətlərdə olmasına dair şahid ifadələri və ya digər inandırıcı sübutları məhkəməyə təqdim etməyib. Eyni zamanda araşdırma zamanı müəyyən edilib ki, A. evli olmaqla iki uşağı olmuş və ərizəçi ilə heç zaman birlikdə yaşamayıb. Beləliklə, Rusiya Federasiyası hökumət orqanları ərizəçinin Konvensiyanın 8-ci maddəsi ilə təminat verilən hüquqlarının pozulmamasını iddia etilər.

2. Avropa Məhkəməsinin rəyi

(a) Konvensiyanın 8-ci maddəsinin tətbiqi

27. Avropa Məhkəməsi xatırladır ki, “şəxsi həyat” insanının bir fərd olaraq fiziki və sosial fəaliyyətinin müxtəlif aspektlərini, o cümlədən şəxsi müstəqillik, şəxsi inkişaf və digər insanlarla və onu əhatə edən mühitlə əlaqələrin qurulması hüququnu əhatə edən geniş bir anlayışdır (bax: “Evans Birləşmiş Krallığa qarşı” işi üzrə Böyük Palatanın qərarı , şikayət №: 6339/05, § 71, ECHR 2007-....).

28. Avropa Məhkəməsinin əvvəllər baxdığı işdə kişi nikahdankənar anadan olmuş uşağın atasının olmamasını iddia etmək məqsədi ilə uşağın atalığının müəyyən edilməsi, yaxud digər hallarda uşağın güman edilən bioloji atalığının təsdiq edilməsi məqsədi ilə məhkəmə baxışının keçirilməsini tələb etmişdir. Göstərilən işlərdə Avropa məhkəməsi belə bir qənaətə gəlmişdir ki, atanın güman edilən uşaqla əlaqədar hüquqi münasibətlərinin müəyyənləşdirilməsi “şəxsi həyat”

sferasına daxildir (bax: “Şofman Rusiya Federasiyasına qarşı” işi üzrə Avropa Məhkəməsinin 24 noyabr 2005-ci il tarixli qərarı, şikayət № 74826/01, § 30; “Yıldırım Avstriyaya qarşı” işi üzrə Avropa Məhkəməsinin 19 oktyabr 1999-cu il tarixli qərarı, şikayət No: 34308/96; “Rasmussen Danimarkaya qarşı” işi üzrə Avropa Məhkəməsinin 28 noyabr 1984-cü il tarixli qərarı, § 33, Seriya A, №: 87 və “Rujanski Polşaya qarşı” işi üzrə Avropa Məhkəməsinin 18 may 2006-cı il tarixli qərarı, şikayət №: 55339/00, § 62). Bir sıra işlərdə Avropa Məhkəməsi belə bir nəticəyə gəlmişdir ki, şəxsi həyata hörmət edilməsi hüququna nikahdankənar anadan olmuş uşağın bioloji atası ilə münasibətlərin müəyyənləşdirilməsi hüququ da daxildir (bax: “Mikuliç Xorvatiyaya qarşı” işi üzrə Avropa Məhkəməsinin qərarı, şikayət No: 53176/99, § 53, ECHR 2002-I; və “Yeqqi İsveçrəyə qarşı” işi üzrə Avropa Məhkəməsinin qərarı, şikayət No: 58757/00, § 55-26, ECHR 2006...).

29. Ancaq bu şikayət başqa bir xarakter daşıyır. Ərizəçi, yəni nikahdankənar dünyaya gəlmiş uşağın anası ona Konvensiyanın 8-ci maddəsi ilə təminat verilən hüququnun pozulmasından şikayət etmişdir. Beləliklə, bu işdə əsas məsələ ərizəçinin qızının bioloji atasının A. olmasının tanınmasına nail olmasıdır. Avropa Məhkəməsinin rəyinə görə, ərizəçinin qızına münasibətdə atalığın müəyyən edilməsi azyaşlı qızına görə tam məsuliyyət daşıyan ərizəçinin şəxsi həyatı ilə bağlı olan bir məsələdir. Maliyyə və emosional məqsədlərdən başqa bioloji atalığın müəyyən edilməsi həmçinin ərizəçinin sosial statusu, onun ailəsinin tibbi tarixi, bioloji atanın, bioloji ananın və uşağın qarşılıqlı hüquq və öhdəlikləri baxımından əhəmiyyət daşıyır.

30. Qeyd olunanlara müvafiq olaraq, Avropa Məhkəməsi hesab edir ki, ərizəçinin şəxsi həyatına hörmət edilməsi hüququna toxunulduğuna görə hazırkı işə Konvensiyanın 8-ci maddəsi şamil edilməlidir. Mahiyyətçə tərəflər də bunu mübahisələndirmirlər.

(b) Konvensiyanın 8-ci maddəsinin tələblərinə riayət edilməsi

31. Avropa Məhkəməsi xatırladır ki, Konvensiyanın 8-ci maddəsinin məqsədi hər şeydən əvvəl şəxsi dövlət orqanlarının özbaşına müdaxiləsindən qorumaqdan ibarət olsa da, adı çəkilən maddənin məqsədi təkcə dövləti belə bir müdaxiləyə yol verməkdən çəkindirməklə bitmir. Əvvəldən neqativ öhdəlik kimi nəzərdə tutulan bu faktorla birlikdə şəxsi və ailə həyatına hörmət edilməsinə xas olan pozitiv öhdəliklər də meydana gələ bilər. Bu öhdəliklərə hətta vətəndaşların bir-birləri ilə münasibətlərində şəxsi və ailə həyatına hörmətlə yanaşmanın təmin edilməsinə yönələn tədbirlərin görülməsi də daxil ola bilər. Konvensiyanın 8-ci maddəsindən irəli gələn neqativ və pozitiv öhdəliklər arasındakı həddin dəqiq müəyyənləşdirməsi tələb edilmir. Qeyd olunan prinsiplərin bu və ya digər formada tətbiq edilməsinin fərqi yoxdur. Hər iki halda, aralarında rəqabətin mövcud olduğu maraqlar arasında ədalətli balans bərpa edilməlidir (bax, “Dikson Birləşmiş

Krallığa qarşı” işi üzrə Avropa Məhkəməsinin Böyük Palatasının qərarı, şikayət No: 44362/04, § 70. ECHR 2007...).

32. Hazırkı, işdə milli məhkəmə orqanları nikahdankənar anadan olmuş uşağın anasının maraqları ilə nəzərdə tutulan atanın maraqları arasında rəqabət aparılan konfliktlə üz-üzə gəlmişdir. Milli məhkəmə araşdırması ilə atalığın müəyyən edilməsinin ən münasib metodunun müəyyənləşdirilməsində ölkənin səlahiyyətli orqanlarını əvəz etmək Avropa Məhkəməsinin vəzifələrinə daxil olmasa da, o, ərizəçinin tələblərinə baxıldığı zaman hökumət orqanları tərəfindən Konvensiyanın 8-ci maddəsinin tələblərinə və ruhuna riayət edilməsini yoxlamalıdır (bax: “Mikuliç Xorvatiyaya qarşı” işi üzrə Avropa Məhkəməsinin yuxarıda xatırlanan qərarı, § 59).

33. Rusiya Ailə Qanunvericiliyinə əsasən atalığın müəyyən edilməsi haqqında qərar, uşağın həqiqi mənşəyini sübut, yaxud rədd edən bütün dəlillər hərtərəfli və obyektiv şəkildə araşdırılmaqla əsaslandırılmalıdır. Bundan başqa, heç bir sübutun məhkəmə üçün qabaqcadan müəyyən edilmiş qüvvəsi yoxdur.

34. Avropa Məhkəməsi ölkə məhkəməsinin gəlidiyi nəticəni və Rusiya hökumət orqanlarının dəlilini nəzərə alır ki, həqiqətən də ərizəçi A ilə münasibəti və onun atalığı ilə bağlı kifayət qədər sübut təqdim etməmişdir. Bununla belə, Avropa Məhkəməsi qeyd edir ki, milli tədqiqat aparıldığı zaman Kirov rayon məhkəməsi atalığın müəyyən edilməsi ilə əlaqədar mübahisəni həll etmək məqsədi ilə DNT- test təyin edib. Test göstərmişdir ki, cavabdeh 99,99 % ehtimalla uşağın atasıdır. Avropa Məhkəməsi nəzərə alır ki, bu günə qədər DNT- test konkret uşaqla bağlı atalığın müəyyən edilməsinin yeganə dəqiq metodudur və onun sübutedici dəyəri tərəflərin intim münasibətlərinin təsdiq, yaxud rədd edilməsi məqsədi ilə təqdim etdikləri istənilən başqa sübutdan nəzərə çarpacaq dərəcədə üstündür. Bundan başqa, ərizəçi təsdiq etdi ki, o və cavabdeh münasibətlərini gizlədiblər, bununla əlaqədar olaraq genetik tədqiqat mübahisəli atalığın yeganə inandırıcı sübutu ola bilərdi.

35. Cavabdeh aparıldığı zaman müvafiq pozuntulara, məhz içində qan nümunələrinin olduğu zərfin lazımi şəkildə markalanmamasına istinad edərək nəticə etibarlı ilə bu testin doğruluğunu şübhə altına alıb. Ərizəçi isə, öz növbəsində testin düzgünlüyü üzərində təkid edərək cavabdehin dəlillərini rədd edib. Milli məhkəmələr testi qəbul edilməz hesab ediblər və yeni testin keçirilməsini təyin etmədən ərizəçinin tələbini rədd ediblər.

36. Avropa Məhkəməsi xatırladır ki, Konvensiyanın 8-ci maddəsinə uyğun olaraq, atalığın müəyyən edilməsi ilə əlaqədar qaldırılan iddia üzrə qərar qəbul edilərkən məhkəmələr uşağın maraqlarına xüsusi diqqət yetirməlidirlər (bax: “Evremoviç Serbiyaya qarşı” işi üzrə Avropa Məhkəməsinin 17 iyul 2007-ci il tarixli qərarı, şikayət No: 3150/05, § 109). Hazırkı işdə uşağın əsas maraqları A.-nin onun atası olub-olmaması sualına birmənalı cavabın verilməsini tələb edirdi.

Güman edilir ki, bu sual DNT-test keçirilmədən tam və qənaətbəxş şəkildə həll edilə bilməzdi, ikinci testin keçirilməsi ona görə zəruri olmuşdur ki, məlum olduğu kimi, birincisi formal prosedura səbəblərinə görə rədd edilib. Ərizəçi doğrudan da Rusiya Federasiyası hökumət orqanlarının da təsdiq etdikləri kimi təkrar testin keçirilməsini tələb etməyib. Ancaq Mülki-Prosessual Məcəllənin müddəalarından görünür ki, birinci ekspert rəyinin düzgünlüyü şübhə yaratdıqda məhkəmə təkrar ekspertiza təyin etmək hüququna malikdir. Bu müddəa nümunələrin götürülməsi prosedurasına aid qaydanın pozulduğu (əgər belə bir hal olmuşdursa) hazırkı iş üçün xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Belə ki, istinad edilən pozuntu məhkəmə-tibb ekspertizası bürosu, yəni dövlət orqanı tərəfindən buraxılmışdır. Bu vəziyyəti nəzərə alaraq birinci DNT testi təkrar test təyin etmədən qəbul edilməz hesab etməklə kifayətlənən ölkə məhkəmələri Konvensiyanın 8-ci maddəsində müəyyən edilmiş prinsiplər kontekstində mülki-prosessual məcəllənin 87-ci maddəsinin 2-ci hissəsini tətbiq etməmişlər.

37. Belə vəziyyətdə Avropa Məhkəməsi hesab edir ki, milli dövlət orqanlarının ərizəçinin işinə baxılan zaman nümayiş etdirdikləri yanaşma metodu, dövlətin uşağın mənafeyini lazımi şəkildə nəzərə alınmaqla, tərəflərin bir-birinə zidd maraqları arasında ədalətli balansın müəyyən edilmiş üzrə pozitiv öhdəlikləri ilə bir araya sığmır.

38. Beləliklə, Konvensiyanın 8-ci maddəsi pozulmuşdur.

III. KONVENSIYANIN 41-Cİ MADDƏSİNİN TƏTBİQİ

39. Konvensiyanın 41-ci maddəsində göstərilmişdir:

Əgər Məhkəmə Konvensiyanın və ona dair Protokollarının müddəalarının pozulduğunu, lakin Razılığa gələn Yüksək Tərəfin daxili hüququnun yalnız bu pozuntunun nəticələrinin qismən aradan qaldırılmasına imkan verdiyini müəyyən edərsə, Məhkəmə zəruri halda, zərərçəkən tərəfə əvəzin ədalətli ödənilməsini təyin edir.

A. ZİYAN

40. Ərizəçi mənəvi ziyanın kompensasiya edilməsi kontekstində 50 000 avro tələb etdi.

41. Rusiya Federasiyası hökumət orqanları bu tələbi əsassız və ifrat hesab etdilər.

42. Avropa Məhkəməsi təsdiq edir ki, ərizəçi dövlət tərəfindən onun şəxsi həyatına hörmət edilməsi hüququ ilə bağlı üzərinə düşən pozitiv öhdəlikləri yerinə yetirməməsi nəticəsində mənəvi ziyana məruz qalıb. Məhkəmə hesab edir ki, ərizəçiyə dəyən mənəvi ziyan təkcə Konvensiyanın pozulmasının müəyyən

edilməsi faktı ilə kompensasiya edilə bilməz. Göstərilən vəziyyəti ədalətlə qiymətləndirərək, məhkəmə 5 000 avro, o cümlədən göstərilən məbləğə şamil edilən istənilən verginin kompensasiyasını təyin edir.

B. MƏHKƏMƏ XƏRCLƏRİ VƏ MƏSRƏFLƏRİ

43. Ərizəçi ölkə məhkəmələrində və Avropa Məhkəməsində sərf etdiyi məhkəmə məsrəflərinin kompensasiya edilməsi üçün 68 596 rubl tələb etmişdir. Buraya ekspert tədqiqatına çəkilən xərclər (19 096 rubl), vəkilin qonorarı (40 000 rubl) və tərcümə haqqı (9 500 rubl) daxildir. Ərizəçi göstərilən xərcləri sübut edən sənədləri təqdim edib.

44. Rusiya Federasiyası hökumət orqanları göstərdilər ki, milli məhkəmə tədqiqatı nəticəsində meydana gələn xərclər kompensasiya edilməməlidir.

45. Avropa Məhkəməsi təsdiq edir ki, milli məhkəmə tədqiqatı çərçivəsində meydana gələn məhkəmə məsrəfləri ərizəçinin şəxsi həyata hörmət hüququnun pozulmasının qarşısının alınması məqsədi ilə yaranıb. Avropa Məhkəməsinin presedent praktikasına uyğun olaraq, ərizəçi xərc və məsrəflərdən yalnız onun həqiqətən çəkmiş olduğu, həcmi etibarlı ilə lazımı və məntiqli hissəsinin kompensasiya edilməsi hüququna malikdir. Bu işdə, ona təqdim edilən sənədləri və göstərilən meyarları nəzərə alaraq, Avropa Məhkəməsi bütün xərclərin, o cümlədən ərizəçi tərəfindən göstərilən məbləğə görə tutulan istənilən vergi məbləğini ödəmək üçün ona 1500 avro verilməsini məntiqi hesab edir.

C. ÖDƏNİŞ GECİKDİRİLDİKDƏ FAİZ NORMASI

46. Avropa Məhkəməsi hesab edir ki, ödənişin gecikdirildiyi halda faiz norması Avropa mərkəzi bankının son kredit tarifini, üstəgəl üç faiz prinsipindən çıxış edilməklə müəyyənləşdirilməlidir.

Göstərilənlərə əsasən, məhkəmə yekdilliklə

1) *şikayəti məqbul hesab etdi;*

2) *Qərara aldı ki, Konvensiyanın 8-ci maddəsinin pozulmasına yol verilib;*

3) *Qərara aldı ki:*

(a) *cavabdehin dövlət orqanları bu qərar qüvvəyə mindikdən sonra üç ay ərzində Konvensiyanın 44-cü maddəsinin 2-ci hissəsinə uyğun olaraq ərizəçiyə ödəniş günüündə müəyyənləşdiriləcək mübadilə kursu üzrə köçürüləcək aşağıdakı məbləğləri ödəməlidir:*

(i) *mənəvi ziyana görə 5 000 avro, o cümlədən bu məbləğdən tutulacaq istənilən vergi məbləği;*

- (ii) *məhkəmə xərc və məsrəflərini kompensasiya etmək üçün 1 500 avro, o cümlədən bu məbləğə görə ərizəçidən tutulacaq istənilən məbləğ;*
- (b) *göstərilən üç aylıq müddətin başa çatdığı tarixdən etibarən və bu məbləğlərin ödənilmə tarixə qədər həcmi Avropa mərkəzi bankının ödəniş olmayan müddətdə qüvvədə olan son kredit norması əsasında müəyyənləşdirilən adi faizlər, üstəgəl üç faiz hesablanmalıdır;*
- 4) *İddiəçinin ədalətli kompensasiya haqqında tələbinin yerdə qalan hissəsini rədd etdi.*

Sənəd ingilis dilində tərtib edilib, qərar haqqında bildiriş yazılı formada 7 may 2009-cu ildə Məhkəmə Reqlamentinin 77-ci qaydasının 2 və 3-cü bəndlərinə müvafiq olaraq göndərilmişdir.

Klaudiya VESTERDİK
Məhkəmə Seksiyasının katibi

Rayt MARUSTE
Məhkəmə Palatasının sədri